

ג' כ' א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

ז' ט'

הכל מן השמים

"אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו ותן רפא רפא" (כא, יט)

(דרשו חז"ל (ברכות ט, א), "מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות". לכאורה, מדוע נאמר "ניתן רשות" ולא נאמר "מותר לרפאות"?)

בחי היום יום אנו מוקפים בשפע של תופעות טבעיות, רואים אנו כיצד צומחים העצים, פורחים ושוב נובלים. אור השמש, משב הרוח, כל מה שנאמר עליו (תהלים קמח, ו) "חק נתן ולא יעבור". נוטים אנו להאמין, שגם מחלות אינן אלא חלק בלתי נפרד מתופעות הטבע, ובפרט בימינו, שמדע הרפואה מתחקה על שרשי המחלות, ומבקש למצוא הסברים טבעיים לכל מחלה ומחלה. במצב זה עלולים אנו לשכוח מי הוא בעל הבית.

לכן חשוב מאד לזכור, שהתורה נותנת רשות לרופא לרפאות. כל מחלה היא גזירה מן השמים, ואינה תהליך טבעי, הרופא המרפא והתרופה שהוא נותן, הינם אורחים שניתנה להם רשות להיכנס לתחומו של הקב"ה על פי הזמנה מיוחדת, אך בשום פנים אינם בעלי בתים על המחלה ועל רפואתה.

ולפי זה ניתן להבין את לשון חז"ל "ניתן רשות לרופא לרפאות" להדגיש מיהו "בעל הבית" האמיתי על המחלה ועל רפואתה!

ועדיין יש לשאול, שהלא כאן בפרשה אין מדובר במחלה שנשלחה מן השמים, אלא באדם שהכה את רעהו, ואין כאן לכאורה ענין של עונש מן השמים, ומדוע דוקא בפרשה זו דורשים חז"ל ענין זה?

אומר ה"חפץ חיים", שאדרבה, כאן אנו לומדים חידוש נוסף, קל לנו להאמין שמחלה היא גזירה מן השמים, גם מדע הרפואה אינו מסוגל להסביר אלא חלק קטן מכל התהליכים הקשורים למחלה, אך כשאדם קם על רעהו ומכהו, הרי ברור כשמש מי הוא המכה, ומי גרם לפציעה. ויותר מזה, הלא המוכה אף הוא גרם לעצמו, כיון שנכנס למריבה עם חברו, וכי גזירה מן השמים יש כאן? באה התורה ללמדנו, שגם מה שאדם מעולל לחברו הוא מן השמים, כשרצונו של הקב"ה להעניש, כדי לכפר על עוונותיו של אדם על ידי יסורים ועלבונות, הוא מסובב את הסיבות שאדם זה יקבל את המגיע לו, המכה יבוא על ענשו, אבל המוכה חייב לזכור שאין זו אלא גזירה מן השמים.

1

אשר יאמר כי הוא זה (כב, ח)

חז"ל (שבועות דף לט): למדו מזה הפסוק, שמודה במקצת חייב שבועה.

איך מוכח מכאן שהמדובר במודה במקצת?

ביאר רבי מאיר משניפישאק, מו"ץ בוילנא:

למשל, כאשר יתבע אחד מחבירו מנה, והלה יכפור לו הכל, זאת נקרא 'נסתר', כי האמת נסתרת מבית-דין, שאין יודעים אם האמת היא עם התובע או עם הנתבע. אך אם הוא מודה בחמשים והשאר יכפור, אז החמשים שהוא מודה נקרא 'זה', כי זה הוא דבר ברור, והחמישים שכופר נקרא 'הוא', שהמילה הוא משמשת לנסתר, וכמו כן אותן חמשים הם נסתרים מבית-דין, שאין יודעים האמת עם מי. לכן דרשו "מאשר יאמר כי הוא זה" - זה מודה במקצת, שיש שם הן 'הוא' והן 'זה'.

Handwritten notes: (2) קול יחיד שם קול אחד 3'

ובן בכחוב הנאמר בדוד, שכאשר בא שמואל למשוח אותו למלך, כתיב (שמואל-א

טז, יב) "וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי ויאמר ד' קום משחהו כי זה הוא". ולכאורה המילים "כי זה הוא" מיותרות. אך לפי הנ"ל מובן, כי הנה אמרו חז"ל (בראשית רבה פ' סג), שכיון שראה שמואל את דוד אדמוני, נתיירא, אמר זה שופך דמים, אמר לו הקב"ה עם יפה עינים, מדעת סנהדרין הוא הורג, ע"כ.

והיינו, שיחד עם מה שראה אותו אדמוני - "זה", היה בו גם בחינה נסתרת של

"הוא", כי מה שיהרוג יהיה רק על פי סנהדרין כדת של תורה.

וכן אצל ישמעאל, כתיב בפרשת וירא (כא, יז) "כי שמע אלקים אל קול הנער

באשר הוא שם", משום דאיתא במדרש (בראשית רבה נג, יד) שקפצו מלאכי השרת לקטרגו, אמרו לפניו: רבון העולמים, אדם שהוא עתיד להמית את בניך בצמא, אתה מעלה לו באר? ואיתא בגמרא (בבא בתרא דף טז:) שישמעאל עשה תשובה, לזאת שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא, שידע הקדוש ברוך הוא הנסתר, שסוף כל סוף יעשה תשובה. "שם", כלומר, וגם שבאותה שעה היה צדיק, כדאיתא במדרש הנ"ל.

(קהלת יצחק)

If you oppress... I will slay you with the sword. What type of an oppression does the Bible prohibit? Murder, mutilation, causing of severe pain, destruction of property? Not only these, but lesser evils as well. Whatever affects the peace of mind of the widow or the orphan is considered oppression. A word, a gesture, a facial expression by which the widow or the orphan feels hurt; in short, whatever causes an accelerated heartbeat—that comes under oppression.

The following is recorded in Tractate Semachos 8:4: When Rabbi Shimon b. Gamliel and Rabbi Ishmael appeared [before the Romans], and were condemned to death, Rabbi Shimon wept, and Rabbi Ishmael said: "Sir, you are but two steps from the bosom of the righteous, and yet you weep?" He answered: "I weep because we are being executed as if we were murderers..." To which [R. Ishmael] answered; "Perhaps you were at the table or asleep, and a woman came to inquire about her ritual purity, and the attendant told her: 'He is asleep'; for the Torah said: 'If you torment them [the widow and orphan],' and continued: 'Then I shall kill you by the sword.'"

What was wrong with Rabbi Shimon's conduct? He had come home exhausted after a full day's work, and lay down for a short rest. It had been a busy day; the entire load of communal responsibilities pressed heavily on his frail shoulders. Cruel Rome continued its ruthless policy of religious persecution and economic ruin of the people. Rabbi Shimon b. Gamliel had to perform an almost impossible task—to negotiate with, as well as defy, the conquerors; to communicate with his Jewish brethren, telling them not to despair and at the same time ready them for rebellion and the supreme sacrifice.

While he was dozing, a woman entered with an inquiry: is she ritually pure or impure? The attendant, knowing how fatigued Rabbi Shimon was, advised her to wait until he awoke: he did not

wish to disturb Rabbi Shimon. How, then, did Rabbi Shimon afflict the woman?

The woman was a poor widow, and extremely sensitive. While waiting for Rabbi Shimon, the thought went through her head; had my rich neighbor come with a similar question, the attendant would have acted differently; he would have aroused Rabbi Shimon. Because of my poverty and loneliness, she thought, he didn't mind making me wait. She sighed, and brushed away a tear. So Rabbi Shimon did afflict a widow, and thus violated a Biblical prohibition. Her tear was responsible for the tragic death of Rabbi Shimon.

Handwritten notes: (3) פירוש

Handwritten note: (2)

1 A great oppression and a small oppression are all the same. (Mechilta of Rabbi Yishmael, Ex. 22) The degree of hurt is irrelevant; causing transient humiliation and causing severe physical pain are both subsumed under affliction. (The Community, pp. 17-18)

6 Ibn Ezra comments on the transition from the plural form of the verb (לא תקני) to the singular (אסיגה הקנה) followed again by the plural (ותקני אתכם). The use of the plural form of the verb suggests that both the oppressor as well as the passive observer will be considered equally guilty of the same transgression (תקני) and each is to be punished through the same death penalty (ותקני אתכם). There are no other instances in the Torah where the onlooker receives the same punishment as the instigator. For example, if one observes a Jew who desecrates the Shabbos and does not object, he may not have fulfilled his obligation to rebuke a fellow Jew (Lev. 19:17), but he is certainly not guilty of having transgressed the Sabbath himself. The Torah here warns that we must have no tolerance for cruelty, and that the observer who does not protest is considered as culpable as the perpetrator himself. The prohibition of לא תקני is similar to the prohibition of watching passively as a fellow Jew is being killed (Lev. 19:16).

14 Neither the nature nor the magnitude of the oppression mitigates the punishment: inui mu'at (less oppression) is as punishable as inui marubah (great oppression), signified by the dual form of the phrase ענה הקנה. Even though Rabbi Shimon's act of inui would appear trivial, if the widow was hurt through Rabbi Shimon's delay, the offense is punishable. When one actively persecutes a widow or an orphan, he inflicts a great deal of psychological harm. In other instances the oppression is much more subtle and requires a sensitivity to the hurt one may be inflicting. For this reason, the Torah uses a grammatical form involving verb repetition throughout this section, indicating that one is culpable for both forms of oppression. ענה הקנה—whether the oppression is greater or lesser, ישמע אקני—God listens in both cases—to the widow or orphan who cries out in pain—in reaction to either situation. (Menach. 1972)

יהודי מעצם מהותו לא יכול להתעלם מצער הזולת

"כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזור לו" (כג.ה)
"וחדלת - בתמיה" (רש"י)

1 היה מרגלא בפומיה של הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל: זו הפעם היחידה שמצינו במקראי הקודש שהתורה פונה לאדם בלשון תמיהה?

5 התורה מתפלאה על האדם, היתכן שתראה את זולתך זקוק לעזרה ולא תעזור לו בשעת מצוקתו, אם כן היכן כל החינוך של התורה, גם אם מחוייב אתה לשנאתו, דורש ממך הקב"ה שתהיה לך צורת צלם אלוקים, ואדם בעל צלם אלוקים לא יתכן מציאות שליבו יהיה גס מלהשתתף בצערו של הזולת.

*

הגה"צ רבי משה רוזנשטיין זצ"ל משגיח ישיבת לומזה היה בצעירותו עוסק לפרנסת בני ביתו בניהול חנות בית מרקחת. לאחר תקופה נסע ללמוד בקלם ובני ביתו ניהלו אותה ורק כששב מפעם לפעם היה עוזר בניהולה.

11 לא ארכו הימים והוא סגר את החנות וחלל לעסוק בפרנסה אחרת. שאל מדוע עשה זאת, השיב, שהרגיש שלמרות שמחד ניהול חנות כזו לא חסד עצום, לספק ארוכה ומרפא לזקוקים לכך. מאידך, עלול הדבר לביאו לטבע אכזרי, שכן בדרך הטבע, כל סוחר מתפלל על הצלחת עסקיו ויפנה לקונים, לכן חושש הוא שכרוקח יצפה שיתרבו הקונים, ועלול להיות מעקיפני יחכה שיתרבו חולים שזקוקים לתרופות ויתפרנס כראוי ובכך הוא יפגוע להרגיל עצמו לאכזריות ולהנות מצרת אחרים.

מעייני החיים ח"ג עמ' ר"ל

1 (יג) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. פירש רש"י לעשות כל מצות עשה באזהרה⁶², שכל שמירה ושביתה⁶³ שבתורה אזהרה היא במקום לאו. ולפי דבריו יצטרך הרב לומר שיהיה לאו שבכללות, שאם לא כן היו לוקין על כל עשה ועשה שבתורה, אבל בנה הלאו שיכלול דברים רבים ולא יזכיר שם העבירה כלל הכל מודים שאין לוקין בו אבל כבר אמרו השמר דעשה עשה* וא"כ לא הוסיף בכאן אלא עשה. ובמכילתא⁶⁴ נחלקו במקרא זה ודרשוהו בפנים רבים. ועל דרך הפשט טעמו בכל אשר אמרתי אליכם מאלהים אחרים תשמרו*. כי הכתוב נקשר בסופו, יאמר מכל האזהרות הרבות אשר אמרתי אליכם מאלהים

4

5

3

6

אחרים תשמרו מאד שלא תעבדום ולא תשתחוו להם ותחרימו הנוכח להם ולא תעשו פסל וכל תמונה ועוד תשמרו שלא תזכירו שם אלהותם להזכיר כמוש אלהי מואב⁶⁵, מלכום אלהי בני עמון ואשימא אלהי חמת⁶⁶. לא ישמע על פיך שמם אפילו בלא זכר אלהות להזכיר מלכום ואשימא כלל אבל חכנה אותם לגנאי שקוץ מואב⁶⁷ תועבת בני עמון⁶⁸. או לא ישמע בפי עובדינו על דברך⁶⁹ כענין שאמרו⁷⁰ רבותינו שלא יעשה שותפות עם העו"ג *וישבע לו בע"ג שלו ויתכן שיהיה לא תזכירו. ויצא שלא תזכיר אותו לעובדינו לאמר: באלהיך עשה⁷¹ עמי חסד ולא ישמע על פיך זכר שמו כלל והוא שנאמר בספר יהושע ובשם אלהיהם לא תזכירו ולא תשביעו ולא תעבדום⁷². הוסיף שם לאוין לכאר כי האזהרה שלא יזכיר או ישביע שום אדם באלהי הנכר:

7
סמ

ויציעשות כל התורה בלא תעשה. במכילתא. והקשה הרמב"ן דהא שמור דעשה

חזקוני

ויציעשות כל התורה בלא תעשה. במכילתא. והקשה הרמב"ן דהא שמור דעשה. וכתב אשר אמרתי אליכם. מכל מה שהזהרתי אתכם בשבתות של שאר השנים, תשמרו בשבתות של שביעית. דבר אחר, לא בשבתות שור וחמור וכן אמה בלבד אני מזהירך, אלא אף בכל דבר שצריך שביחה אני מזהירך, כגון כלים (מכילתא מס' דכספא ט). דבר אחר, ובכל אשר אמרתי אליכם, מיום שניתנו עשרת הבריות עד עכשיו, תשמרו, תהיו נזהרים, חוזר ומלל כל אזהרותי, דוגמא ארוך אשר לא יקום וגו' (דברים כו ט): דבר אחר, אזהרה לכל מצות עשה, כמו שפירש רש"י. מכאן אמרו בכל התלמוד (יבמות ג:) עשה דוחה לא תעשה, שהרי בכלל עשה יש לא תעשה עמו, ותשמרו הוי לא תעשה. דבר אחר, ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לא קאי הוא אלא אלא תעשה, דאי קאי הוא אעשה, אם כן כל מצות עשה ישנן בכלל לא תעשה, כדאמרין ועובדן (ו). כל מקום שנאמר בו השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה, והיכן ימצא עשה לברו בלא לאו: ושם אלהים אחרים לא תזכירו. סמכו כאן לומר בכל אשר אמרתי אליכם יש לכם להזכיר, אבל לא בשם אלהים אחרים: וי

עשה⁴², אבל רש"י בפרשת ראה (דברים יג, 6) פירש שכל השמר הוא לא תעשה, אף השמר דעשה⁴³. וחילוק גדול יש ביניהם⁴⁴, דאף על גב דאינו לוקין עליו — הוא כמו לאו, ועונשו גדול, כדאמרין לענין כפרה (יומא פו). עבר על מצות עשה ועשה תשובה אינו זו משם עד שמוחלין לו, אבל הלאו חמור, דצריך תשובה ויום הכפורים, כדאיתא התם⁴⁵. ולכן לפי דברינו⁴⁶ לא קשיא מידי מה שהוסיף שמירה, כי אין שם לאו אלא תעשה

9
א"ל
א"ל

(44) בין אם השמר דעשה הוא כעשה או בלאו שאין לוקין עליו. (45) ובגמ' התשובה פ"ג (ג. קנ.) ביאר נקודה זו, ה"ל: "כאשר תבין ענין התשובה שהוא ההשבה אל השם יתברך, ולפיכך כאשר עבר מצות עשה, ומ"ע אינו רק שאינו קונה המצות מה שראוי לקנות, והוא חסר המצות שראוי לאדם, ולכן התשובה מכפר על זה, ותיכף מוחלין לו... כי אין מה שעבר מ"ע רק שישב בטל מן המצוה ולא קירב עצמו אל השיית, ועל כן התשובה מכפרת, ששב אל השיית. אבל כאשר עבר לית הוא דבר אחר, כי הפרש יש בין עשה ולא תעשה, כי העובר העשה לא עשה מעשה... אבל מי שעושה מעשה חטא — נתרחק ממדרגתו הראשונה שהיה לו כבר, ויש בו פחיתות וטומאה בעצמו ע"י חטא, מה שאין כן כאשר הוא עובר מצות עשה... ולפיכך אין לומר בזה שהתשובה בלבד מכפרת, כי התשובה אינה רק ההשבה אל השיית בלבד, אבל לסלק החסרון והפחיתות וקבלת טומאה — אין בכך התשובה לסלק דבר כמו זה... ומפני כך התשובה תולה ויהי"כ מכפר". ועוד אדות ההבדל בין מ"ע ל"מלית ראה גי'א בראשית פמ"ז אות ה ד"ה והחילוק, ושם הערה 105, ולעיל פ"כ הערה 3, ופכ"ב הערה 241. (46) של רש"י דכל "השמר" הוא לאו.

10
לחמ
סמ

שהם מצות שבת ומצות שמירה, "תשמרו", שצריכין זהירות יתירה שתשמרו מאד לקיימם ולא לחלל אותם ח"ג

ואל יאמרו בני ישראל כי עתה, בעת שגלו ישראל מעל אדמתם קשה עליהם מאד קיום מצוות אלו, כי צריכין מסירות נפש ע"ז אף בימי הגלות, ולכן אמר, ושם אלקים אחרים לא תזכרו לא

ישמע על פיך, שלא יזכירו בני ישראל מה שאומות העולם שהם עובדי אלקים אחרים מונעים מהם קיום המצוות, רק עליכם לאזור כגיבורים חלציכם, ולהתגבר על כל המעכבים והמכשולים, ולקיים מצוות הבורא יתברך.

11
לחמ

4

אולם בקיום מצוות שיש חשש של חסרון והפסד, או אם יש בו טירחא או ח"ו יסורין, זקוקים לזירוז ולשמירה יתירה לקיים את המצוות, כי יצר האדם ורגשותיו מפתים אותו שלא לקיים המצוה בשביל חסרונו או הפסדו שיגרום לו המצוה.

והנה במצות שמירה ושמירת שבת, יש מאחינו בני ישראל המתקשים בקיומם מפני ביטול מלאכתם, וביותר כשגלו ישראל מעל אדמתם לבין האומות הצולם, ואומות העולם מושלים עלינו בכח זרועם, שאז יש ולעתים שצריך מסירת נפש לקיים מצוות אלו. ולכן לאחר שהזהירה תורה על מצות שמירה ומצות שמירת שבת, קודם שהתחיל בפרשות המועדים שאדם שמח בהם, אמרה תורה ובכל אשר אמרתי אליכם,

יא] ובכל אשר אמרתי עליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך (כג, יג). ולכאורה תמוה מה שאמרה תורה כאן פסוק זה כהפסק בין מצות יום השבת ושולש הרגלים, וכנראה שאין כאן מקומו כלל. גם הפסוק עצמו אינו מבואר היטב, פי' סיום הפסוק אין לו המשך לתחילת הפסוק.

ונראה לפרש, דבקיום מצוות שאין בו חסרון כ"ס או יסורין, אין האדם זקוק לזירוז, על אחת כמה וכמה במצוות המביאות שמחה לאדם, והאדם שמח לקיימם בודאי שאינו זקוק לזירוז לקיימם, ואדרבה הרי הוא שמח בקיומם, וכמו כן מצוות המועדים וימים טובים שהאדם שמח בהם, אין האדם זקוק לזירוז עליהם.

והנה בנדרים (דף פא, א) איתא על עובם את תורתו שלא היו מברכין בתורה תחילה. וכן אמר שם מפני מה אין ת"ח מצויין יוצאין מבניהם ת"ח שאין מברכים בתורה תחילה. וכתב שם הר"ן שלא היה התורה חשובה בעיניהם שתהא ראויה לברך עליה שלא היו עוסקין בה לשמה. ולפי המבואר לעיל י"ל דהם היו סוברים דלימוד התורה אינו מצוה מצד עצמה רק עיקר מה שצריך ללמוד הוא כדי לידע היאך ומה לעשות והעיקר הוא העשיה, והא אמרין במנחות (דף מב, ב) דכל מצוה דעשייתה גמר מצוה כגון מילה מברכין עליה וכל מצוה שאין עשייתה גמר מצוה אין מברכין עליה ומש"ה לפי דעתם לא היו מברכין ברכות התורה כיון דאינו גמר מצוה. והנה העונש הוא מדה כנגד מדה דהרי ידוע (פסחים סה, א) דאי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי וכן אי אפשר בלא ת"ח ובלא העוסקים באומנתם. ואם נימא דעיקר הלימוד הוא רק משום דלידע היאך לעשות הרי שוין הם אם הוא לומד בעצמו או אחר לומד והוא עוסק בפרנסה והאחר יגיד לו היאך לעשות ולדבריהם הלימוד הוא כמו עשית התפילין דאינו צריך לעשותן בעצמו ויכול לשכור לו אומן לזה וכן הוא בלימוד. משא"כ אם הלימוד הוא עצם המצוה הא לא שייך לומר שיהיה סגיי בלימוד של אחרים דהחויב הוא מוטל על כל אחד ואחד. וע"כ יען שלא היו מברכים בתורה תחילה באה להם העונש שהתורה אינה מתוקמת אצלם רק המלכה

מאדם לאדם אחר כיון דלדעתו אין שום נ"מ אם הוא או אחר לומד: ועייין במדרש תנחומא פ' תצוה (יא) על פסוק וזה הדבר אשר תעשה איתא א"ר אבא ב"ר כהנא כשעמדו ישראל על הר סיני ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע מיד חבבן הקב"ה ושלח לכל אחד מהן שני מלאכים והיה אחד חוגר לו ויינו ואחד נותן לו עטרה בראשו. והנראה לבאר הני שני עניינים, דהיה לכל אחד לומר כל אשר דבר ה' אעשה והם אמרו בלשון רבים נעשה משום דכל אחד קיבל שתי קבלות, א' שהוא כעצמו יקיים התורה, וגם קיבל עליו להשיג בחבירו שגם חבירו יקיימה ולא יניחנו לעבור עליה, ח"ל התנחומא פ' יתרו (יג) רבי אומר בשעה שעמדו ישראל על הר סיני הושו קולם לב אחד לקבל עליהם מלכות שמים בשמחה שנאמר ויענו כל העם קול אחד ויאמרו כו' ולא עוד אלא שהיו ממשכנין עצמן זה על זה. והו' כמש"כ דמשאמרו בלשון רבים קיבלו כל א' להשיג גם על חבירו, ומש"ה זכו לשתי מתנות. דהעטרה היה עבור מה שקיבל על עצמו, ומה שקיבל להשיג על חבירו זכה להכלי זיין דלזה צריך כח וגבורה:

ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. מסכת שבת (פח, א) דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו ס' ריבוא של מה"ש וקשרו לכל אחד מישראל שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. ויש להבין אומרו בשעה שהקדימו ולא אמר בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע ומוכח דרק ע"י ההקדמה זכו להני שני כתרים ויש להבין היאך תלו בההקדמה. הנבואה לי ויובן ג"כ למה אמרו ישראל נעשה ונשמע ולא נשמע ונעשה. דהנה איתא בזה"ק נעשה בעובדין טבין ונשמע בפתגמין דאורייתא, הרי דנעשה הוי קבלה על קיום המצות ונשמע הוי קבלת לימוד התורה"ק. והנה ידוע דלימוד התורה הוא משני פנים, אחד כדי לידע היאך ומה לעשות ואם לא ילמוד היאך יקיים ולא ע"ה חסיד וגם הנשים שאינם מחויבות בלימוד התורה מ"מ מחויבות ללמוד במצות הנהוגות בהן וכמו דאיתא בב"י (א"ר) ס' מ"ז בשם הרוקח דמש"ה מברכות בה"ת. אמנם באנשים

יש עוד מעלה א' על הנשים דנשים בלימודם אינם מקיימות שום מ"ע רק הוי מבוא לקיום המצות ונמצא דהלימוד אצלם הוי מבוא להתכלית שהוא קיום המצות ולא הוי תכלית בעצמו, אבל באנשים הוי הלימוד גם מ"ע לעצמו וכמו הנחת תפילין וכדומה ונמצא הו' ב' בחינות מבוא להמצות וגם תכלית בפני עצמו. והו' דאיתא במנחות דף צט, ב שאל ב"ד ב"א של ר"י את ר"י כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו שאלמוד תכמת יונית א"ל צא ובדוק שעה שאינו לא יום ולא לילה, דהחויב דהוי משום קיום המצות הא כבר יצא בו כיון שיודע כל התורה כולה היאך לעשות דדבר הנעשה לאיזה תכלית אין לו להמשך יותר מכפי הצורך לאותו התכלית המבוקש ורק מ"מ חייב מצד עצם המצוה של הלימוד תורה. והנה אם היו אומרים ישראל נשמע ונעשה לא היה במשמעות קבלתם רק עול מצות אלא שמוכרחין ללמוד קודם כדי שידעו היאך לעשות והיה נשמע נמשך ומבוא לנעשה ונעשה

הוי התכלית והיה רק קבלה אחת ומש"ה אמרו נעשה ומובן מאליו שמוכרחין ללמוד מקודם ואח"כ אמרו נשמע ונמצא דהוי נשמע תכלית מצד עצמו ג"כ דגם שלא יצטרכו ללמוד משום עשיה ג"כ ילמדו מצד עצמה ונמצא ע"י ההקדמה נעשה ב' קבלות של ב' תכליתים עול מצות ועול תורה וזהו שאמרו בשעה שהקדימו הו' ב' קבלות עול מצות ועול תורה ירדו ס"ד מה"ש וקשרו לכל א' מישראל ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע דע"י ההקדמה זכו לב' כתרים:

(5)